

DEMONTÁŽ KOMUNISMU

KRVAVÉ RUMUNSKO

Velký ohlas u československé veřejnosti vyvolaly události, ke kterým došlo ve druhé polovině prosince v Rumunsku. Tamní poslední evropský diktátor stalinského typu Ceauseșcu poslal proti demonstrantům v severorumunském Temešváru armádu. Během střelby do davu 17. prosince zahynuly stovky lidí. Krvavý zásah se opakoval také 21. prosince přímo v hlavním městě Bukurešti, kde se provládni manifestace na centrálním náměstí zvrtna v mohutný spontánní protest proti diktátorovi. Ten zůstal uvězněn ve svém paláci, obklopen milionovým davem protestujících. Když další den armáda přešla na stranu demonstrantů, spěšně uprchl vrtulníkem ze střechy paláce. Avšak záhy byl dopaden a okamžitě popraven. V Bukurešti ještě několik dní pokračovaly přestřelky mezi povstanci (a armádou) a tajnou policií. Krvavé události si vyžádaly přes jeden tisíc obětí (ačkoliv dobové odhady hovořily až o 30 000 obětech).

Československá veřejnost tehdy poskytla obyvatelům Rumunska významnou materiální pomoc i morální podporu. Do Rumunska směřovaly sanitky a kamiony s pomocí, rumunské velvyslanectví v Praze bylo v těch dnech obleženo demonstranty.

JDE OBČANSKÉMU FÓRU O MOC?

Podle výsledků průzkumu veřejného mínění provedeného v prosinci 1989 si třetina respondentů myslela, že OF a VPN jde o moc.

Pád železné opony. Ministři zahraničí ČSSR a Německa, J. Dienstbier a Hans-Dietrich Genscher, symbolicky strhávají dráty na československo-německé hranici u Nových Domků poblíž Rozvadova.

Sestavením vlády *národního porozumění* (10. 12. 1989) vstoupila *sametová revoluce* do své **třetí, poslední fáze**, kterou završilo o dva a půl týdne později zvolení Václava Havla prezidentem (29. 12.).

Občanské fórum (OF) a *Verejnost proti násilí (VPN)* v té době již nebyly v opozici. **Spolupodílely se na vládě** společně s ministry za KSČ (z nichž mnozí rovněž vyhovovali OF a VPN). Prezidentský post zůstal neobsazený a podle ústavy měl být do dvou týdnů zvolen nový prezident. Pouze *Federální shromáždění* (parlament) nadále ovládali komunističtí poslanci, avšak bez reálného vlivu. Mocenské centrum, které čtyřicet let direktivně řídilo Československo - *Ústřední výbor KSČ*, se po zrušení vedoucí úlohy (29. 11.) stalo obyčejným vnitrostranickým orgánem.

Vysokoškolští **studenti se i přesto rozhodli pokračovat ve stávce**, nicméně stávková pohotovost v podnicích byla odvolána. 10. prosince **začala konečná demontáž komunistického systému** v Československu.

VŠECHNO JE JINAK!

Společnost zažívala veliké změny, které si ještě před pár týdny nikdo nedovedl představit. Hranice do Rakouska byly otevřené, ženisté **bourali „železnou oponu“** také na Šumavě. Společně s betonovými zátarasy a kovovými ploty **padaly sochy a pomníky** komunistických vůdců. Z veřejných budov a podniků mizely **rudé hvězdy** a dobová hesla. Prokomunistické organizace pozastavovaly činnost nebo byly rovnou rušeny.

Již v prosinci se začaly **stahovat ze škol některé učebnice**. Přišlo rozhodnutí neklasifikovat předmět *občanská nauka*. Současně byly **zrušeny vojenské katedry** a katedry marxismu-leninismu na vysokých školách. Ruština měla od příštího školního roku ztratit své monopolní postavení povinného cizího jazyka.

Významné změny zaznamenala **zahraniční politika**. Nová vláda bezprostředně zahájila **rozhovory se SSSR o odsunu sovětských vojsk** z Československa. Současně se vyslovila **pro rozpuštění vojenských bloků** v Evropě. Předložila také návrh na zkrácení vojenské služby.

Byla **pozastavena činnost Státní bezpečnosti (StB) a Lidových milic (LM)**. *Lidové milice* byly rozpuštěny na mimořádném sjezdu KSČ 20. a 21. 12. 1989, StB sice formálně existovala až do 1. února 1990, avšak už v prosinci přestala plnit svou dosavadní úlohu. Velký rozruch tehdy vyvolala **snaha StB skartovat (spálit) dokumentaci**. Studenti museli vyslat do středisek StB hlídky, aby dalšímu ničení písemných materiálů zabránili. Generální prokurátoři byli odvoláni z funkcí.

Třetí fázi *sametové revoluce* poznamenal **určitý neklid ve společnosti**. Ozývaly se první skeptické hlasy, že také OF a VPN jde především o moc. Část společnosti se začala obávat o sociální jistoty. **Šířily se fámy** o připravovaném armádním převratu či o pokračování telefonních odposlechů. Ke klidu nepřispíval ani fakt, že **příslušníci LM zůstávali i nadále ozbrojeni** (část výzbroje

totiž měli doma). Koncem prosince se množila **nespokojenost v armádě a nepokoje ve věznicích**. Zvýšila se pouliční kriminalita. Autorita státních orgánů byla zřetelně oslabena. Ministři za OF a VPN se museli svou plnou vážností zasadit o to, aby vývoj nepřeštl v anarchii.

Součástí demontáže komunismu se stala **přeměna i uvnitř samotné komunistické strany**, ve které na prosincovém mimořádném sjezdu zvítězilo liberální křídlo. Avšak KSC svou **reputaci** před veřejností již **zachránit nemohla**.

ZEMŘEL ANDREJ SACHAROV

Personifikovaný symbol pádu komunismu ve východní Evropě. Jaderný fyzik a jeden ze strůjců sovětské vodíkové pumpy. Později začal aktivně podporovat myšlenku odzbrojení a lidských práv (od roku 1970). V roce 1975 získal Nobelovu cenu za mír, avšak nemohl ji převzít. Režim ho poslal do vyhnanství na Uralu. Teprve až v roce 1986 se mohl vrátit do Moskvy. V roce 1989 byl zvolen do nově vytvořeného sovětského parlamentu. V prosinci téhož roku náhle zemřel.

Odstraňování symbolů. Dělníci pražského podniku Energoprojekt demontují z průčelí továrny neonový komunistický znak a nápis „Sláva komunismu“.

**11.
prosinec**

Vysokoškolská studenti oznamují, že budou pokračovat ve stávce • Studenti a aktivisté *Nezávislého mírového hnutí* předložili návrh na „demilitarizaci společnosti“: zkrácení vojenské služby, zavedení civilní služby a zrušení vojenských kateder na vysokých školách • Začala likvidace pohraničních zátarasů a oplocení na hranicích s Rakouskem

**12.
prosinec**

OF a VPN se vyslovily pro změnu státních symbolů

**14.
prosinec**

Slavný koncert *České filharmonie pro Občanské fórum* • Do Československa přicestovaly významné návštěvy ze zahraničí: T. Baťa, G. Soros, K. Schwarzenberg, F. Janouch, J. Pelikán, B. Craxi

**16.
prosinec**

Poprvé po dvaceti letech opět vyšla deska s písněmi Marty Kubišové

**17.
prosinec**

Ministři zahraničí ČSSR a Rakouska, J. Dienstbier a A. Mock, symbolicky přestříhli dráty na československo-rakouské hranici

**18.
prosinec**

Premiér Čalfa sdělil do Bruselu, že ČSSR je připravena zahájit rozhovory o těsnější spolupráci s *Evropským hospodářským společenstvím* (předchůdkyně dnešní EU) • Neklid v armádě kvůli návrhu na zkrácení základní vojenské služby: vojáků, kteří ji právě vykonávali, se neměla týkat

**20.
prosinec**

Premiér M. Čalfa se v Moskvě setkal s M. S. Gorbačovem • Místopředseda federální vlády J. Hromádka jednal ve Vatikánu o narovnání vztahů s katolickou církví, přijat papežem • Centrálně plánovaná ekonomika byla omyl, prohlásil místopředseda vlády V. Dlouhý • Začátek nepokojů a napětí v českých a slovenských věznicích

**20.–21.
prosinec**

Mimořádný sjezd KSC, vítězství reformního křídla, předsedou strany zvolen L. Adamec, prvním tajemníkem V. Mohorita, KSC se omluvila československému lidu za „nespravedlnosti a omyly“, ze strany vyloučeno 33 představitelů normalizace (mezi nimi i G. Husák a L. Štrougal)

**21.
prosinec**

Federální vláda pozastavila činnost StB a zabezpečila technická zařízení umožňující telefonní odposlechy • Město Gottwaldov bylo přejmenováno zpět na Zlín

**22.
prosinec**

Vyšly první legální *Lidové noviny* • V Sušici a v Klatovech obnoveny pomníky amerických vojáků

**23.
prosinec**

Ministři zahraničí ČSSR a Německa, J. Dienstbier a Hans-Dietrich Genscher, symbolicky přestříhli dráty na československo-německé hranici • Bývalý tajemník pražského městského výboru KSC M. Štěpán vzat do vazby